

1. Nadnárodné projektové stretnutie

20. – 21.11.2019

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici

Projekt: Sebaidentifikácia v multietnickom prostredí ako prostriedok etnickej tolerancie (JaSom), číslo projektu 20119 – 1- SK01- KA201 - 060682

Téma: Dialektologický výskumný materiál prof. Daniela Dudka z prostredia vojvodinských Slovákov

Partner tematického okruhu v Srbsku: Oddelenie slovakistiky FF Univerzity v Novom Sade

Koordinátorka: Mgr. Katarína Mosnáková Bagľašová

Stručná charakteristika:

Jedným z tematických okruhov projektu *Ja Som* je dialektologický výskumný materiál prof. Daniela Dudka z prostredia vojvodinských Slovákov. Tento materiál – rozhovory so slovenskými informátormi v obciach a mestách bývalej Juhoslávie zo 60. a 70. rokov minulého storočia, bol v roku 2015 digitalizovaný v Ústave pre kultúru vojvodinských Slovákov, no doposiaľ nebol odborné spracovaný.

V databáze sa nachádza materiál z terénnych výskumov v Padine, Kovačici, Jánošíku, Zreňanine, Ostojičeve, Aradáči, Hajdučici, Bielom Blate, Kulpíne, Laliti, Silbaši, Selenči, Begeči, Kysáči, Hložanoch, Erdevíku, Dobanovciach, Starej Pazove, Slankamenských Vinohradoch, Lugu, Iloku, Pivnici a Báčskom Petrovci. Niektoré z nich pán profesor použil vo svojich vedeckých článkoch a publikáciách najmä z dialektológie. Pri skúmaní nárečia zachytil aj mnohé iné reálie, ako sú zvyky a obyčaje, ľudový odev, jedlá, rozprávky, povery, včelárstvo, chmeliarstvo a i., ktoré môžu byť významným zdrojom nových etnologických, historických, kulturologických a iných výskumov.

Materiál nahrával priamo prof. Dudok, alebo jeho študenti na magnetofónové pásky. Nahrávky sprevádzajú základné sprievodné údaje, ako sú miesto a rok nahrávania a stručné informácie o respondentoch.

Projekt JaSom prinesie prvú odbornú identifikáciu tohto digitalizovaného materiálu, jeho systematizáciu, následne aj komparáciu dialektov v minoritnom prostredí a ich využitie na prípravu didaktického materiálu pre pedagógov a kultúrnych pracovníkov v zahraničí.

Kto bol Prof. Dr. Daniel Dudok?

Univerzitný profesor, popredný lingvista a bádateľ Daniel Dudok (1932 - 2015) sa narodil v Erdevíku 26. júna 1932. Študoval na Filozofickej fakulte v Belehrade, najprv jeden semester srbochorvátsky jazyk a

juhoslovanské literatúry, potom český a slovenský jazyk a literatúru. Po ukončení štúdia (1955) pobudol jeden rok v Prahe a Bratislave na študijnom pobyte.

Profesor Dudok pôsobil na Filozofickej fakulte v Novom Sade od roku 1958. Pracovať začal ako asistent na predmete staroslovenčina. Po založení študijnej skupiny slovenský jazyk a literatúra vyučoval väčšinu jazykových predmetov. Prednášal slovenčinu početným generáciám. Vedel zaujať študentov o dejiny jazyka a najmä dialektológiu, ale tiež aj o spisovný jazyk a kultúru vyjadrovania.

Prešiel všetky univerzitné hodnosti od asistenta až po riadneho profesora slovenského jazyka. Bol riaditeľom Slovakistického ústavu (1975-1977) a prodekanom Filozofickej fakulty v Novom Sade (1977-1979). Ako hosťujúci profesor pôsobil na Univerzite Komenského (v rokoch 1966-1970). V rokoch 2002-2004 pôsobil aj na Filozofickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

Lingvistické práce Daniela Dudka sa vždy orientovali na jazykovú situáciu a potreby slovenského jazykového spoločenstva vo Vojvodine. Vo svojej vedecko-výskumnej práci Daniel Dudok bral do úvahy dve základné podoby jazyka: spisovný jazyk a nárečia. Konfrontoval ich z jednej strany so slovenčinou a nárečiami na Slovensku a z druhej strany so srbčinou ako kontaktným jazykom. Teda uňho vidno sociolingvistický prístup. Predovšetkým sa zaoberal dialektológiou a venoval sa jej naplno. Aj jeho doktorská dizertácia o pivnickom nárečí obhájená roku 1966 na Filozofickej fakulte v Novom Sade a knižne vydaná roku 1972 ako Nárečie Pivnice v Báčke je z tejto oblasti. Pre slovenskú menšinu je táto monografia významná aj preto, že vďaka nej sa začína konštituovať ako osobitná veda slovenská vojvodinská dialektológia.

Meno Daniela Dudka je zapísané zlatými písmenami aj v dejinách Spolku vojvodinských slovakistov (dnes už premenovaný na Slovakistickú vojvodinskú spoločnosť). Bol jedným zo zakladateľov tohto spolku (1969) a tiež aj prvým predsedom. Zároveň bol aj hlavným a zodpovedným redaktorom Zborníku Spolku vojvodinských slovakistov založeného roku 1979. Zomrel 14. septembra 2015 v Báčkom Petrovci.

Knižne vydal:

Nárečie Pivnice v Báčke, Bratislava 1968

O slovenskom jazyku v Juhoslávii, Báčsky Petrovec 1996

Priezviská Slovákov v Juhoslávii, Nový Sad 1998, 2001

Z konca našej ulice, Báčsky Petrovec 2009

Nárečie Aradáča v Banáte, Báčsky Petrovec 2010

Čítanka nárečových textov Slovákov v Báčke, Banáte, Srieme a Slavónsku, Báčsky Petrovec 2010

V monografiách o Selenči a Hložanoch nájdeme aj jeho články o nárečí v týchto obciach. Je autorom vyše 300 odborných a populárnych príspevkov, väčšinou z oblasti dejín spisovnej slovenčiny a slovenských nárečí v Juhoslávii.

Cieľ:

Cieľom odborného spracovania výskumného materiálu prof. Daniela Dudka z prostredia vojvodinských Slovákov je

- Identifikovať a zosumarizovať výskumný materiál
- Pripraviť popisnú databázu
- Definovať základné charakteristiky jednotlivých nárečí vojvodinských Slovákov
- Na základe vybraných textov navrhnuť didaktický materiál, ktorý bude prístupný pedagógom

Harmonogram aktivít v projekte / Univerzitet u Novom Sadu / Srbsko

Označenie aktivity	Názov	Popis aktivity	Výstup	Začiatok
PMI manažment projektu	Manažment a implementácia projektu	Určiť kontaktnú osobu v rámci organizácii, ktorá bude mať administratívu projektu na starosti. V stanovených intervaloch zasielať finančné správy a správy k obsahovému monitoringu projektu; realizovať disemináciu projektu a jeho výsledkov; manažment projektu.	Kontaktná osoba; Finančné správy; Obsahové správy; Články, publikácie, ai.	1.9.2019
O1 intelektový výstup	Identifikácia a sumarizácia doposiaľ realizovaných výskumov nosných tém v jednotlivých prostrediach	Odborný garant témy bude v tesnej spolupráci s partnerom zo Srbska hľadať všetky doposiaľ publikované knihy v oblasti slovenskej dialektológie, s dôrazom na vedecké práce prof. Dudka. V tejto fáze projektu sa tiež zosumarizujú digitalizované audio nahrávky prof. Dudka. Písomnú správu partner preloží do srbčiny na zverejnenie v Srbsku.	Písomná správa obsahujúca výsledky doterajších bádání	1.9.2019
O2 intelektový výstup	Príprava tvorby intelektových výstupov v partnerských krajinách	Partner zo Srbska spolu s garantom pripraví popisnú databázu výskumného materiálu prof. Dudka a následne aj dotazník zo skúmanej témy určený pedagógom. Pri transkripcii textov môže využiť pomoc študentov. Partner zabezpečí disemináciu dotazníka v čím širšom okruhu pedagógov a vychovávateľov škôl s vyučovacím jazykom slovenským. Písomnú správu partner preloží do srbčiny na zverejnenie v Srbsku.	Popisná databáza výskumného materiálu, vyplnený dotazník	1.3.2020

O3 intelekt ový výstup	Spracovanie výsledkov a tvorba didaktických materiálov	V tejto fáze projektu partner zo Srbska bude spolupracovať na spracovaní výsledkov a tvorbe didaktického materiálu, zabezpečí pedagógov na testovanie didaktického materiálu na školení v Banskej Bystrici (10 účastníkov zo Srbska), doručí konštruktívne pripomienky odbornému garantovi. Písomnú správu partner preloží do srbčiny na zverejnenie v Srbsku. Písomnú správu partner preloží do srbčiny na zverejnenie v Srbsku.	Písomná správa obsahujúca výsledky	1.11.2020
O4 intelekt ový výstup	Príručka pre pedagógov a pedagogických pracovníkov v etnicky zmiešaných prostrediach	Aj v záverečnej fáze tvorby didaktickej príručky predpokladáme aktívnu spoluprácu s partnerom a pedagógmi zo Srbska, najmä pri hodnotení po ukončení projektu. Písomnú správu partner preloží do srbčiny na zverejnenie v Srbsku.	Písomná správa obsahujúca výsledky	1.4.2022
TNM1 Stretnutie partnerov	Nadnárodné projektové stretnutie 1	Účasť na stretnutí v Banskej Bystrici, 2 účastníci	-	11/2019
TNM2 Stretnutie partnerov	Nadnárodné projektové stretnutie 2	Organizačné zabezpečenie stretnutia partnerov (stanovenie dátumu, po konzultácii s koordinátorom: prípravenie programu, vystavenie certifikátov o účasti a i.)	-	8-9. 8/2020
TNM3 Stretnutie partnerov	Nadnárodné projektové stretnutie 3	Účasť na stretnutí partnerov	-	4/2021
TNM4 Stretnutie partnerov	Nadnárodné projektové stretnutie 4	Účasť na stretnutí partnerov, 2 účastníci.	-	6/2022
C1 krátkodobé školenie	Metodické usmernenie pri tvorbe výstupu	Účasť na školení v Rumunsku, 1 osoba.		4/2020
C3 krátkodobé školenie	Metodické usmernenie pri tvorbe výstupu	Organizačné zabezpečenie školenia v Srbsku / miesto konania Novi Sad. V spolupráci s koordinátorom upresniť termín, pripraviť program, ai.		1-4.4./2020

C4 krátkod obé školenie	Testovanie pracovnej verzie didaktických materiálov	Účasť na školení v Banskej Bystrici, 10 účastníkov.		10/2021
----------------------------------	--	--	--	---------

Súvislosti s témami spracovanými v Rumunsku a Chorvátsku

Pri terénnom výskume nárečí si prof. Dudok volil formu spomienkového rozprávania. Pri tom zachytil prejavy tradičnej kultúry a zvykoslovia, tiež piesne a spôsob života vojvodinských Slovákov v 60. A 70. rokoch min. storočia. Identifikácia ľudových piesní z tohto materiálu môže prispieť k spracovaniu slovenských ľudových piesní v Rumunsku napríklad komparáciou piesní Slovákov na Dolenj zemi. Keďže sa prof. Dudok venoval výskumu jazyka v rámci bývalej Juhoslávie, svojou činnosťou zaznamenal aj život Slovákov v Slavónii. Tu predpokladáme, že sa v digitalizovanom materiáli nájde aj relevantný zdroj na spracovanie scénickej prezentácie prvkov slovenskej kultúry v Chorvátsku.

Mgr. Katarína Mosnáková Bagľašová